

Zo ging dat ...

... in Wijer op 2 december 1916: “de naar Duitsland weggevoerde arbeiders”

2 december 1916 was voor veel gemeenten in Limburg een dag van angst. Die dag werden de mannen van 17 tot 55 jaar van verschillende dorpen en steden opgeroepen om zich in Hasselt bij de Herkenrodekazerne, voorzien van winterkleding en voedsel voor één dag, te melden. Daar werden zij “gekeurd”. Wie gezond en sterk genoeg bevonden werd, en niet kon aantonen dat hij in België aan het werk was, werd zonder veel plichtplegingen daar gehouden, naar het station gebracht en naar Duitsland gestuurd. De Duitse economie had die werkkrachten hard nodig, omdat de eigen mannen naar het front gestuurd werden of een administratieve taak gekregen hadden in een bezet land.

Veel “verplicht tewerkgestelden” hebben hun verblijf in Duitsland duur betaald. Sommigen kwamen terug met een geknakte gezondheid. Zij hadden ontberingen moeten lijden en waren

afgebeeld in de fabrieken waar zij tewerkgesteld waren. Sommigen stierven zelfs in Duitsland, of kort na hun terugkeer.

22 mannen van Wijer mochten die tweede december niet meer naar huis. Daarmee was Wijer, dat voor de oorlog, op 31 december 1913, 642 inwoners telde¹, zwaar getroffen. Het lijkt er op dat het aantal arbeiders dat elke gemeente moest leveren nogal willekeurig werd vastgesteld. In het aan Wijer grenzende Schakkebroek, een gehucht van Herk-de-Stad, was de tol nog zwaarder: daar moesten 30 mannen naar Duitsland. Uit het overige deel van Herk-de-Stad moesten nog 47 mannen naar Duitsland. Herk-de-Stad had in 1913 – Schakkebroek inbegrepen – 2879 inwoners. Uit andere dorpen in de omgeving: Berbroek (544 inwoners), Donk (811 inwoners) en Schulen (1288 inwoners), werden respectievelijk 15, 8 en 16 mannen weggevoerd².

Gemeente	Aantal inwoners	Aantal weggevoerden	% weggevoerden
Herk-de-Stad	2879	77	2,6
Schulen	1288	16	1,2
Berbroek	544	15	2,7
Donk	811	8	1,0
Wijer	642	22	3,4

¹ Bestuurlijk memoriaal voor de provincie Limburg, 1916, p. 779.

² P. Bonneux, A. Leemans en anderen, *WO I in Groot-Herk, 1914-1918*, Herk-de-Stad, 2008, p. 136.

Op 20 september 1921 maakte de gemeentesecretaris van Wijer een lijst op van de weggevoerden. Opdat de namen van deze oorlogsslachtoffers nooit vergeten zouden worden, noteerde hij de namen ook in het verslagregister van de gemeenteraad³.

<i>Volgnummer</i>	<i>Namen en voornamen</i>	<i>Plaats en datum van geboorte</i>	<i>Datum van terugkeer uit Duitsland</i>
1	<i>Bessemans, Alfons</i>	<i>Weyer, 8-8-1898</i>	<i>20-3-17</i>
2	<i>Bonné, Joseph</i>	<i>Herck-de-Stad, 27-11-1897</i>	<i>9-8-17</i>
3	<i>Bonné, Leopold</i>	<i>Weyer, 12-6-1897</i>	<i>9-8-17</i>
4	<i>Bogaerts, Hubert</i>	<i>Wellen, 11-8-1879</i>	<i>11-7-17</i>
5	<i>Bogaerts, Joseph</i>	<i>Wellen, 16-3-1877</i>	<i>9-8-17</i>
6	<i>Buntinx, Joseph</i>	<i>Weyer, 27-9-1897</i>	<i>9-8-17</i>
7	<i>Buntinx, Hubert</i>	<i>Herck-de-Stad, 14-8-1880</i>	<i>14-8-17</i>
8	<i>Dekens, Martin</i>	<i>Hasselt, 24-7-1887</i>	<i>9-8-17</i>
9	<i>Elen, Frans</i>	<i>Weyer, 2-12-1881</i>	<i>2-4-18</i>
10	<i>Knapen, Martin</i>	<i>Montegnée, 6-7-1897</i>	<i>9-8-17</i>
11	<i>Maris, Isidoor</i>	<i>Weyer, 21-2-1897</i>	<i>27-6-17</i>
12	<i>Motmans, Eugeen</i>	<i>Weyer, 3-8-1899</i>	<i>16-6-17</i>
13	<i>Poelmans, Amand</i>	<i>Weyer, 25-11-1885</i>	<i>5-4-17</i>
14	<i>Poelmans, Juliaan</i>	<i>Weyer, 27-4-1891</i>	<i>2-10-17</i>
15	<i>Poelmans, Ludovicus</i>	<i>Cosen, 30-6-1874</i>	<i>17-3-17</i>
16	<i>Remels, Hendrik</i>	<i>Weyer, 19-3-1897</i>	<i>16-7-17</i>
17	<i>Senden, Ludovicus</i>	<i>Weyer, 22-5-1886</i>	<i>10-7-17</i> <i>Overleden den 26-2-19</i>
18	<i>Vanstreels, Joannes</i>	<i>Stevoort, 17-12-1872</i>	<i>3-1-17</i>
19	<i>Vanstraelen, Hendrik</i>	<i>Weyer, 1-12-1886</i>	<i>28-7-17</i>
20	<i>Vanstraelen, Leopold</i>	<i>Weyer, 8-12-1889</i>	<i>17-8-17</i>
21	<i>Windmolders, Frans</i>	<i>Herck-de-Stad, 9-5-1894</i>	<i>9-8-17</i>
22	<i>Bonneux, Karel</i>	<i>Cosen, 7-7-1890</i>	<i>10-7-17</i>

Het internationale protest tegen het wegvoeren van de Belgische arbeiders was zo sterk, en hun bijdrage tot de Duitse economie zo beperkt, dat de Duitse overheid al in de zomer van 1917 besliste hen weer vrij te laten. Wie dat wilde mocht weer naar huis, en wie omwille van het goede loon in Duitsland wilde blijven, mocht dat ook. De mannen van Wijer kozen allemaal voor de terugkeer naar België. Op één na, Frans Elen, die op 2 april 1918 terugkeerde, kwamen de weggevoerden van Wijer in de loop van 1917 terug, de meesten in juli of augustus. Hun lijdensweg had over het algemeen 7 tot 8 maanden geduurd. Enkelen waren eerder mogen terugkeren. De oudste van de groep, Joannes Vanstreels, was 44 toen hij op 3 januari weer in

Wijer was. Alfons Bessemans en Ludovicus Poelmans waren in maart terug, en Frans Elen en Amand Poelmans in april 1917. Leopold Vanstraelen bleef het langste weg. Hij keerde pas op 17 augustus 1917 terug.

Ludovicus Senden herstelde niet meer van de gevolgen van de mishandelingen die hij had ondergaan. Hij stierf op 26 februari 1919. Zijn naam wordt samen met die van de twee gesneuvelde soldaten van Wijer vermeld op het monument voor de Wijerse slachtoffers van de eerste wereldoorlog.

Rombout Nijssen

³ Rijksarchief Hasselt, *Archief van het gemeentebestuur van Wijer*, nr. 6.

